

Ф. ОЛЬЖИЧ

# ПІДЗАМЧА



1 9 4 6



W. Johnson

О. Ольжич

П І Д З А М Ч А



КУЛЬТУРА.  
- 1 9 4 6 -

Підзамча - третя з черги Збірка поезій О. Ольжича /Олега Кандиби/. За життя Автора вона не побачила світла світа і не була навіть остаточно приготована до друку. Текст, який входить у наше видання, не зміг бути в цілості устійнений /у віршах - Ясне мерехтіння кіна, Гігантомахія/.

Вірші розміщені так, як їх розмістив був провізорично Автор, хоч нема підстав не припустити, що цей порядок в остаточній редакції міг би змінитись і Збірка поповнитись віршами новими.

Збірка уклалась в році 1940 й початком року 1941, але увійшло до неї і декілька поезій давніших. В порівнанні з висотами ідейного лету і стрункiстb вислову Веж, Підзамча - як вже говорить сама назва - інтимніше своїм змістом і тоном. Це ніби поширення ідеальної візії нашого націоналістичного / а тим самим національного / ставання у Вежах кількома мотивами з особистого світа людини в суцільну фреску нового українського Города - веж і Підзамча.

Після Підзамча О. Ольжичеві за поетичну творчість вже не судилось взятися. Включився повністю в революційну працю, віддаючи цілого себе безпосередньому прокладанню основ, з яких виростає українська Державність.

Щит віри доніс до кінця. На становищі Заступника Голови Проводу Організації Українських Націоналістів був року 1944 німецькими наїздниками арештований і замучений, засвідчивши своїм життям і смертю правду власного Слова.

---

П І Д З А М Ч А

Притулене тут під горою -  
Спокійне Підзамча усе.  
Лиш вітер стрімкою рікою  
І хмари, і зорі несе.

В хатках порушаються люди,  
Ткачі, кушнірі, ковалі,  
Шукавчи щастя чи злуди,  
І чується запах землі.

Ні хмарам ні зорям не вузько,  
Сповняючи вічний закон.  
І вишні набрякли галузки  
Вночі стукотять до вікон.

26.І.-41.

---

## Я Б Л У Н Я    Н А    Г О Р І

Над кручев, за садом, на горі  
Розквітла яблуня. Іди, тебе немає.  
Здалека злото котять звоґарі  
І вітер тихо квіти коливає.

Тебе немає. На траві прибитій  
Не буде видко сліду ні на мить,  
Як станеш ти угледіти крізь віти  
Густу, глибоку і мягку блакить.

25.І.-41.

---

А Л Я Б А С Т Е Р

Незнаний майстер давньої Еллади  
Різьбив її, коринтянку з села,  
І голову одбиту одягла  
Назавжди сила лагоди й принади.

І дивно знати: десь тепер схиляє  
Чоло спокійне дівчина жива,  
І світло, що на голову сплива,  
Крізь білий мармур цери проступає.

25.І.-41.



---

## Ш Я К У Н Т А Л А

Все нижче сонце потойбіч дороги,  
А тут, в тиші, ростуть платани з краю,  
Смагляві і сухі дівочі ноги  
Дрібні сліди у пилі залишають.

Гарбу двохколу тягнуть до оселі  
Бики слухняні, і минають люди,  
А у лісах пустельники веселі  
Ще досі відають блаженства й чуда.

В твоїх очах вся мудрість незглибима.  
Ходім, нехай я спробую, закутий,  
Своїми недовірами - очима  
Її до дна пізнати і збагнути.

26.І.-41.

## МУКИ СВ. КАТЕРИНИ

Як зв'язали Діву Катерину,  
Посіпаки в храмі на стіні,  
Рвали біле тіло, що хвилину,  
Припікали рани на огні.

Оберта вона блакитні очі,  
Геть вже повні стримуваних сліз:  
Коли так мій Пан Небесний хоче,  
Не боюсь я диби, ні коліс.

При стовпі у темному притворі  
У похмурій келії своїй  
Б'юся я в безвихідному горі:  
Як би можна полегчити їй.

Ти, що сієш тьму і зло між люди  
Кров невинну, праведну ллючи,  
Шли у двоє всі твої облуди  
До мого ложа уночі.

Хай гарцюють по кутах кривляки,  
Кров і піт співаючи мені.  
Щоб пустили тільки посіпаки  
Катерину Діву на стіні.

26.І.-41.

---

## С О Н Н А    В Е Н У С

У широкій рамі, простій і новій,  
Важкій, як стелі, вікна і портали,  
Вона лежить на радісній траві,  
І руки зо сну між квітки опали.

П'янка сопілка фавна, що вона  
З гушавини метеликами лине;  
Співають дзвінко соняшного дня,  
Птахи і листя, вітер і хмарини;

Та непритомне тіло золоте  
Такий незбагнений ховає холод,  
Що й почування, що в тобі росте,  
Не будеш здатний ти назвать ніколи.

26.1.-41.

---

## ГОЛЯНДСЬКИЙ ОБРАЗ

Я змела важкі дубові лави  
І до хліву чистого пішла.  
Ремигають, добрі і ласкаві,  
І мені не хочеться тепла.

Обніма мене червоне світло  
Лихтаря в соломі на землі.  
В'ється в вікна вогкий літний вітер  
І далеко в морі кораблі.

Він приїде у пладі зі шкіри,  
Із лицем, пошматаним огнем,  
Привезе коріння й вин без міри  
І велике серце кам'яне.

25.1.-41.

---

П О Р Ц Е Л Я Н А

До дзвінкого водограю,  
З шумом з балю в голові,  
Я вбігаю по терасах,  
По розписаній жорстві.

Пруг оранжевого світла  
На каміння ліг і цез,  
Наче хвиля, що розквіта,  
Білосніжний польонез.

І із рук байдужих квітку  
Я кидаю в глибину,  
Із Нормандії згадавши  
Молодого старшину.

У похмурому Дюнкеркѹ  
Він сідає до стола.  
І мережану хустину  
З рукава переклада.

25.I.-41.

---

Д. И Л І Ж А Н С

Стук дверцят від грубої руки,  
По грудках замерзлих дзвін обіддя,  
І пучки розв'язують стрічки  
Під м'ягким злотавим підборіддям.

І таким чимсь повні - чуєш ти -  
Раптом груди, горло і повіки,  
Що готовий взяти тай піти,  
І ніколи не вернуть, повіки.

25.І.-41.

---

П О Р О Ш А

Русява дівчина у хустці,  
І повні глечики усі,  
Та ми зустрінемось у пустці,  
В полях на Дарницькій шосі.

Стежки завіяло наново,  
І гусне зовсім сиза мла  
І тільки лица калиново  
Тобі рум'янцем поняла.

Ходімо так. А я тепер би  
Ішов куди б там не було.

- - - - -

Ой, там за скиртами, повз верби,  
Я знаю простий шлях в село.

---

\*

\*

\*

Воно дощем спадає золотим  
Тобі на серце, - і життя щоденне  
Здається святом, палацом - твій дім.  
І кожне діло є благословенне.

І враз не стане. Курява дорог  
Встає до сонця, і чорніє лик твій...  
- - - - -  
Земля широка. Мудрий в небі Бог.  
І серце людське - мужнє і велике.

26.I.-41.



## Л У К Р Е Ц І Я

Давно ріка вернула в береги.  
Давно нора засипалася в кручі,  
І місто мовчки зводить навкруги  
Вали із частоколами колючі.

Та ще лежить над плямами полян,  
Над краєм, що нерозгортав ще крила,  
Важкий і нерозгаданий туман,  
Мов мармуру незайманого брила.

О, мряко неповторної доби,  
Дими з під стріх, що стеляться так низько,  
Жінки, що тчуть при огнищах собі,  
Чоловіки в додах на пасовиськах...

Що зверне їх до мутної ріки  
Від їх отар, від сивої худоби?  
Етруски, умбри, хижі гірняки...  
Щоб гори перейшли вони і доби.

І ось твоя ясна і щедра кров  
На твердь і міць Латинового дуба.  
І креше шлях ударами підков  
Рідня царева, зійшла і нелюба.

Проста чеснота вної землі...  
Що Брутові і Цезарю дасть сили.  
Щоб полонили море кораблі  
І легіони посух полонили.

---

## П Р О Р О К

Не сняться літа дитинні,  
Не маряться дні юнацькі.  
Дівчата з горбів зелених  
Давно не сходять до танцю.

Давно не збирають смокви,  
Не душать важкі виногрона.  
Річки течуть не водою -  
Камінням сухим і чорним.

О, очі мої горячі,  
Уста мої сірі, спрагли,  
Що бачите тільки Сонце,  
Щоб тільки кричати Правду !

Щоб жовкли жіночі лица,  
Щоб важчали їх убори.  
Щоб вогкі і плідні лона  
Були як смокви порожні.

Щоб кидали щит і панцир,  
З плечей обривали шати,  
З одним неблаганним лезом  
Мужі допадали коней.

На грудях зводите руки,  
Бороните душу вашу -  
Не ждять ніхто милосердя -  
Я камінь з Божої праці.

---

\*

\*

\*

Глухо храми упали у порох розбитих палат,  
Жовті стіни фортець по узгіррях; згинавчись вдвоє,  
Люди бігли у поле, і брата розтоптував брат,  
Сірі, мертві обличчя, що котяться важко кробою.

Ми стояли й дивились і згідно кривились уста  
В очі чорно розкриті: тікаєте, викидки міста,  
Виноградарі грубі, купці, що ваш дотеп потах,  
Полководці і консули з душами канцеляриста.

В небі рвалися хмари - важка каламутна ріка -  
Вітер з півдня напнув почорнілі і голі дерева,  
І усі ми почули, як Божа огненна рука  
Нам на чолах спочила і стягах з подобою лева.

1937.

---

---

Т Р И П Т И Х

I

Д А Н И Л О

Гроза співала вологість грозову,  
Розвиті кучерявились луги.  
Князь наказав збирати рать. І знову  
Ясольда припадала до ноги.

Не борті повні золотого меду,  
Не чорні шкури оксамитних кун,  
Не чеське срібло - сяйвом попереду  
Огненна слава йде Войовнику.

До дна Каялу вилято далеку,  
Та Див вже знову у верхах дерев.  
І, вітрячи незнану небезпеку,  
Навколо грізно кидається Лев.

---

II

Р. Б. 1 6 6 8.

Достигло літо, налилося жито.  
І звідусіль чужі ідуть женці.  
Живе ще Мати! Шабля у руді!  
І спіле жито копитами збито.

Встають і сунуть - сіра сарана -  
Мов від посухи вигора отчизна.  
Де ти здобута мстишся, Смоленщино,  
І гетьман жар із розумом єдна.

І ще раз мовить хижо і охоче  
Крива козацьких вартівниця прав.  
Не віримо у осінь! Розірвав  
Навпіл її саму перун пророчий.

---

### ІІІ.

## З И М О В И Й   П О Х І Д

Ці кілометри щедрі без числа,  
Що їх доперва за літа полічать.  
Дзвінки шляхи і постріли. Імла  
І вітер, що опалює обличча.

І кров. Ясна і свіжа на снігу,  
Шабель тонких загашувана спрага.  
Ти давнім барсом значиш крізь пургу  
Примхливий слід - одвага і звитяга.

Поваду серпень. І чека Звіздаль,  
Не місце страти - триумфальна брама.  
Тепер вже піде у весняну даль  
На все твій шлях неугнуто і прямо.

---

\*

\*

\*

Дні зводяться і падають за кін,  
І тихе плесо синьки і цинобри.  
Перетинає обриси країн  
Невидимий і найгостріший обрій.

Лягли на перса зимної землі  
Шляхи асфальтові, ясні і прості.  
І невідкличні прагнення твої,  
Як сонце у холодній високості.

Дні, що прийдуть, дні, що ідуть, лункі  
Розкритим небом, згубов експлозій,  
На них долоня зрілої руки,  
Що ствердла й захолола на морозі.

---

## П Р О Р О К

\*

Голубіє земля оповита прозорим серпанком.  
Хвилі кидає в берег море важке і зелене,  
На обличчя і груди людини лягає небо,  
Небо в білих хмаринах, що тихо чекає слова.

Поверта по шляху селянин легкою гарбою,  
Гомонять рибалки, пробігаючи брудами міста  
І велика земля і глибокі її криниці,  
І слова на устах товпляться, мов злотні бджоли.

\* \* \*

Везконечні шляхи, що збігають на гори за обрій  
Наче білі стрічки, щоб у мряці згубитися синій.  
Сонце важко спадає. Іди повз густий виноградник,  
Над криницями дзвонить вода і сміх розілляті.

Тут спиняти ходу на землі, що пухка і привітна,  
Окопатися білою хатою проти долини.  
Рівний стан у обраниці, гордий мов вежа наріжна,  
Наче смоква багатий, позначений ласкою Бога.

\* \* \*

Ні! Не білені стіни оді і затишне подвір'я.  
Уночі висихають уста від розкритого неба.  
Тіло рівно горить. І страшна ще незбагнена правда  
Розриває на ложі важкі і задихані груди.



---

Увижається шлях під горячим пополуднім сонцем,  
Тупіт зморених ніг в клубовинні червоного пилу,  
Велелюдні торжища, палаци, халуци і храми,  
Отяжілі жерці, вояки і врба і каміння.

І простелиться шлях. І прийдуть і халуци і храми,  
І у ямі між левів, і там, для потіхи бенкету,  
Нестерпимо сліпучою буде остання хвилинка  
Обгорілому серцю, що прагло солодкого чуда.

---

\*

\*

\*

Ясне мерехтіння кіна,  
Прах, що зринає вгору.  
Ти вічна й одна. Людина,  
Дитя землі і простору.

- - - - -

Крізь мряку, що чола вкрила,  
Крізь гори легкі паперу  
Дух радісні пружить крила,  
Випростує горді пера..

І як у віках вкритих пилом  
Стають до старого двобою  
Твоє уродливе тіло  
Твоя незборена воля.

Мотори гудуть над землею,  
Наосліп смертельні окупи.  
Та буде завжди твоєю  
Безсмертна мить постанови.

Змагання пориву і стрілу  
Не вмере у століттях далеких,  
Щоб плакала Андромаха  
І вже вирушав Гектор.

---

## Г І Г А Н Т О М А Х І Я

Коротке слово, дике і туге,  
Звіринні крижі, троекутні груди...  
Ні тільки гір громовий апогей,  
Морські припливи і підземні гуди.

Вона їх родить, тяжко вагітна  
Камінням хмар і водами річними.  
Ось корчаться - не втримає вона -  
Здрігаються, як небо понад ними.

І залягають землю пліч-о-пліч,  
Небесну баню, хвиді океана.  
Дощі і зливи зимні день і ніч  
І буревії зраня і дорана.

Блискучий мечу, рівний і прямий,  
Сліпуча думко, наче лезо, гостра.  
Ти розітнеш напруженість п'ятьми,  
Заплетений раменами цей простір'

- - - - -

## З М І С Т

Вступ	
Підзамча	1
Яблуня на горі	2
Алябастер	3
Шякунтала	4
Муки св. Катерини	5
Сонна Венус	6
Голяндський образ	7
Порцеляна	8
Диліжанс	9
Пороша	10
.	11
Лукреція	12
Пророк	13
.	14
Триптих: Данило	15
Р.Б. 1668	16
Зимовий Похід	17
.	18
Пророк	19
.	21
Гігантомахія	22